

Tipsgranskning vid Hångstaörn 2025

Torp socken, Ånge kommun, Västernorrlands län

Anna Engman

RAPPORT – JAMTLI 2025:32
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli

Box 709

831 28 Östersund

Tel. 063 - 15 01 00

© Jamtli 2025

Redigering och layout av framsida: Lena Ljungkvist

Foto: Anna Engman och Terese Olofsson. Framsidebild: Redskap från boplat L2025:3892.

Jamtli medger spridning av dokumentationsmaterialet med Creative Commons-licensen CC BY, undantaget Lantmäteriets kartor samt annat upphovsrättsskyddat material.

Länsstyrelsens diarienummer: 2816-2025

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Bakgrund och urval av område	1
Genomförande och resultat.....	2
Resultat	2
Kommentar till lämningarna.....	6
Tillägg Fränsta.....	9
Administrativa uppgifter.....	11

Sammanfattning

Jamtli har under 2025 tipsgranskat forn- och övriga kulturhistoriska lämningar åt Länsstyrelsen i Västernorrland.

Av de 78 tipsen blev det 40 registrerade lämningar i Kulturmiljöregistret (KMR). Majoriteten av lämningarna bedömdes som fornlämningar, 25 st, och av dessa var det boplatser (24) som stod för den största delen. Elva platser registrerades som fyndplatser av boplatismaterial och har då bedömningen övrig kulturhistorisk lämning.

Bakgrund och urval av område

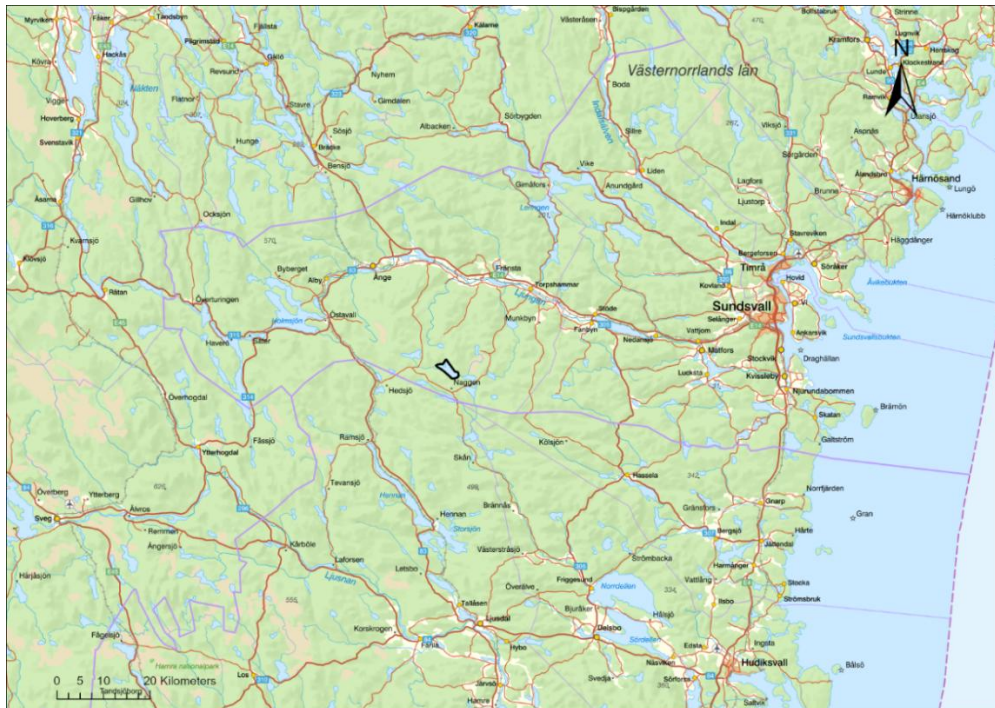
Genom åren har det inkommit ett stort antal tips på forn- och kulturlämningar till Länsstyrelsen i Västernorrland. Dessa har samlats i ett tipsregister och genom åren har Jamtli granskat delar av dessa tips, framför allt de som ligger i skogsmark.

Inför fältsäsongen 2025 inkom Länsstyrelsen med ytterligare en förfrågan om att granska tips i Västernorrlands inland.

Tipsen var koncentrerade kring sjön Hångstaörns stränder och bestod av lämningar efter stenåldersboplatser. Hångstaörn ligger söder om Fränsta och strax norr om länsgränsen mot Gävleborgs län. Samtliga tips kring sjön kommer från artikeln *Archaeological surveys – a few reflections* av David Loeffler, publicerad i Arkeologi i Norr nr 10 (s. 137-152).

Anledningen till att området valdes ut var att det på Rensnäset planerades för en hyggesbränning och det behövdes en granskning för att veta vad som riskerade att hamna i den bränningen och hur det i så fall kunde skyddas.

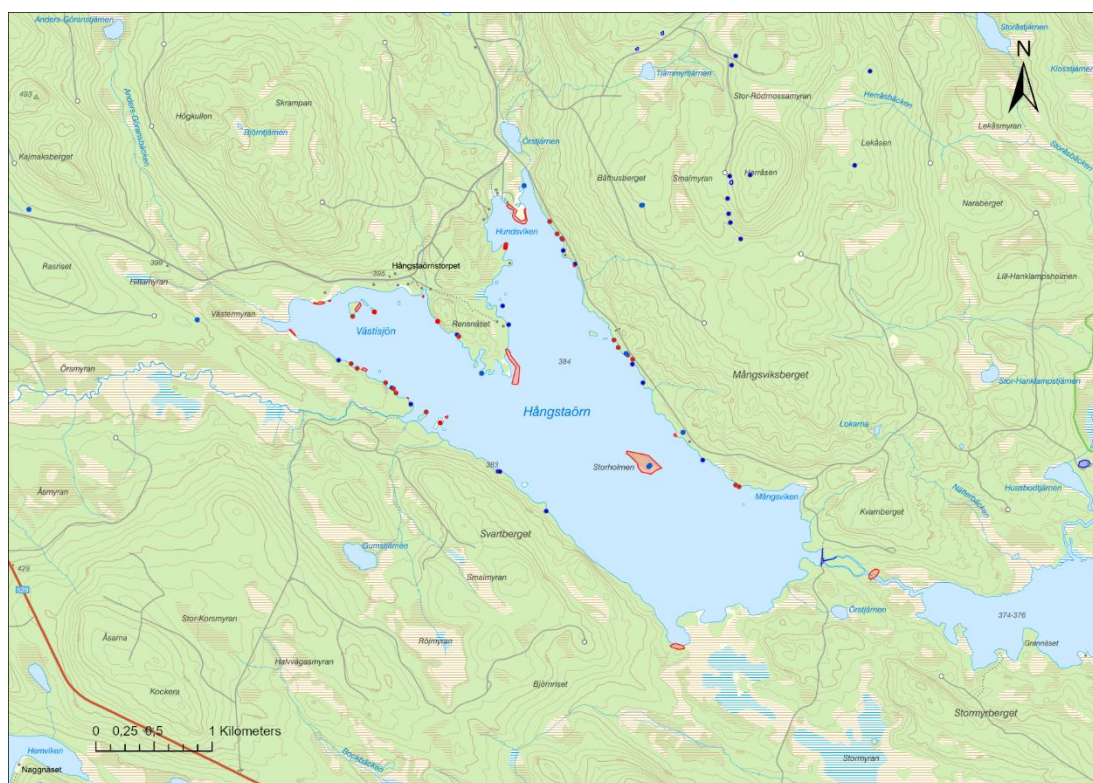
Under fältsäsongen tillkom ett besök vid Öster-Skinnsjön, norr om Fränsta, där en färdväg behövde besiktigas. Det besöket redovisas separat under *Tillägg Fränsta*.

Figur 1. Karta över år 2025s granskningsområde markerat med svart begränsningslinje. Bakgrundskarta: Lantmäteriet topoweb.

Tipsgranskning 2025 Jamtli		Antal	Antal	Antal	Antal
Enkla lämningstyper	Antal	R	Ö	M	IAB
Boplats	24	24			
Fyndplats	11		11		
Kolningsanläggning	1		1		
Härd	3	1		2	
Stensättning	1			1	
Summa	40	25	12	3	0
		Antal	Antal	Antal	Antal
Sammansatta lämningstyper	Antal	R	Ö	M	IAB
	0				
Summa					

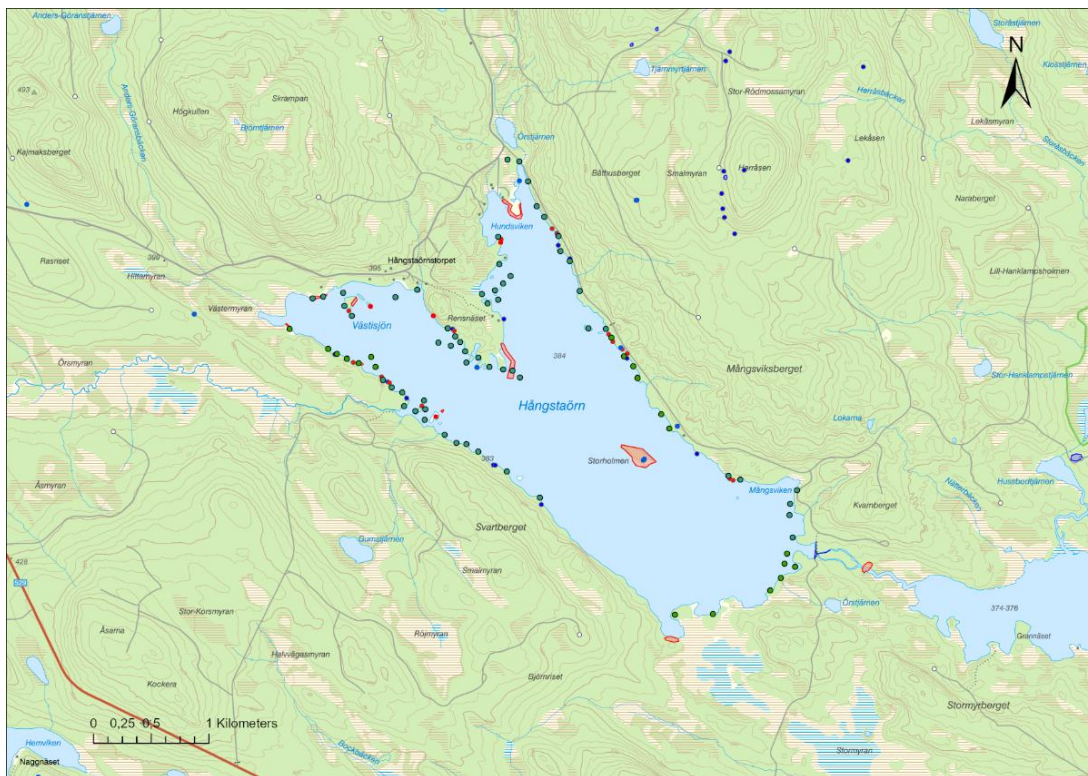
Figur 3. Tabell över resultatet av granskningen.

Figur 4. Karta över Hångstaöarn med lämningsskildringen efter granskningen. Fornlämningar markerade med röda geometriska former och övriga kulturhistoriska lämningar samt möjliga fornlämningar med blå geometriska former. Bakgrundskarta: Lantmäteriets topoweb.

Lämningsnummer	RAÄ-nummer	Lämningsstyp	Antikvarisk bedömning
L2025:6393		Boplat	Fornlämning
L2025:6386		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:6392		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:6385		Boplat	Fornlämning
L2025:6437		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:2345		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:2365		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:2369		Stensättning	Möjlig fornlämning
L2025:2375		Boplat	Fornlämning
L2025:2351		Boplat	Fornlämning
L2025:3881		Boplat	Fornlämning
L2025:3882		Boplat	Fornlämning
L2025:3883		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:6384		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:6387		Kolningsanläggning	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:6394		Boplat	Fornlämning
L2025:6173		Boplat	Fornlämning
L2025:6172		Boplat	Fornlämning
L2025:6403		Härd	Möjlig fornlämning
L2025:6406		Härd	Möjlig fornlämning
L2025:6430		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:6432		Härd	Fornlämning
L2025:3892		Boplat	Fornlämning
L2025:3894		Boplat	Fornlämning
L2025:3895		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:6433		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:3872		Boplat	Fornlämning
L2025:3875		Boplat	Fornlämning
L2025:6435		Boplat	Fornlämning
L2025:6436		Boplat	Fornlämning
L2025:3884		Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L2025:6439		Boplat	Fornlämning
L2025:6391		Boplat	Fornlämning
L2025:3889		Boplat	Fornlämning
L2025:3896		Boplat	Fornlämning
L2025:6434		Boplat	Fornlämning
L2025:3871		Boplat	Fornlämning
L2025:6440		Boplat	Fornlämning
L2025:6441		Boplat	Fornlämning
L2025:6442		Boplat	Fornlämning

Figur 5. Tabell över de nya registreringar som gjorts i KMR.

Figur 6. Karta över resultatet i förhållande till tipsen. Tips markerade med gröna geometrier. Fornlämningar markerade med röda geometrier och övriga kulturhistoriska lämningar samt möjliga fornlämningar med blåa geometrier. Bakgrundskarta: Lantmäteriets topoweb.

Figur 7. L2025:6394. Boplats med ett stort antal avslag av kvarts.

I samband med tipsgranskingen besiktades även ett antal gamla registreringar som fanns kring sjön. Totalt 15 gamla nummer fanns längs med stränderna eller i vattnet. Alla har registrerats om i KMR utifrån vad som behövde förändras. Några har inte besökt i fält då de ligger ute på öar eller inte bedömts behöva ett nytt fältbesök.

Lämningsnummer	RAÄ-nummer	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning
L1935:8146	Torp 202:1	Fäbod	Möjlig fornlämning
L1934:2566	Torp 654	Hällmålning	Fornlämning
L1935:7406	Torp 166:1	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L1935:8395	Torp 392:1	Boplats	Fornlämning
L1935:8387	Torp 113:1	Stensättning	Fornlämning
L1935:8075	Torp 165:1	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L1935:7927	Torp 167:1	Fyndplats	Övrig kulturhistorisk lämning
L1935:7223	Torp 147:1	Kemisk industri	Övrig kulturhistorisk lämning
L1935:6538	Torp 147:2	Fångstgrop	Övrig kulturhistorisk lämning
L1935:7422	Torp 164:1	Boplats	Fornlämning
L1935:7344	Torp 150:1	Boplats	Fornlämning
L1935:6476	Torp 146:1	Boplats	Fornlämning
L1935:8478	Torp 148:1	Boplats	Fornlämning
L1935:7343	Torp 149:1	Boplats	Fornlämning
L1935:8465	Torp 422:1	Boplats	Fornlämning

Figur 8. Tabell över redan befintliga registreringar i KMR som behandlats i uppdraget.

Kommentar till lämningarna

Då tipsen inkommit på ett sådant sätt att det inte går att peka på exakta platser för lämningarna och att de ligger utefter en strand är det svårt att avgöra om det är de tips som inkommit som faktiskt har blivit registrerade. De faktum att de ligger utefter ett strandplan gör att det ser väldigt olika ut år från år och de vi sett i år kan vara något helt annat ett annat år. Trots detta har det varit viktigt att registrera de lämningar vi faktiskt sett, då det ger en bra indikation på att det kan finnas betydligt mycket mer i området och det då blir lättare att ta beslut på eventuella exploateringar i framtiden.

Det faktum att tipsen ligger på ett strandplan i en dämd sjö gör det också väldigt känsligt för när på säsongen man är på plats och hur högt vattenståndet är just då. Några av tipsen har vi inte kommit åt då de legat under vatten. Vad vi vet om tidpunkten för tipsens insamlande är att det då var extremt lågt vatten i sjön och att man därför kunde se betydligt mer. Tyvärr är inte SGU's strandförskjutningsmodell tillräckligt finmaskig för att det ska gå att få en bild av den exakta strandlinjen vid olika tidpunkter under vår förhistoria, men de fynd av avslag och föremål som hittades indikerade på att det skulle kunna vara så gammalt som mesolitikum på några av platserna.

Figur 9. L2025:3892. Redskap.

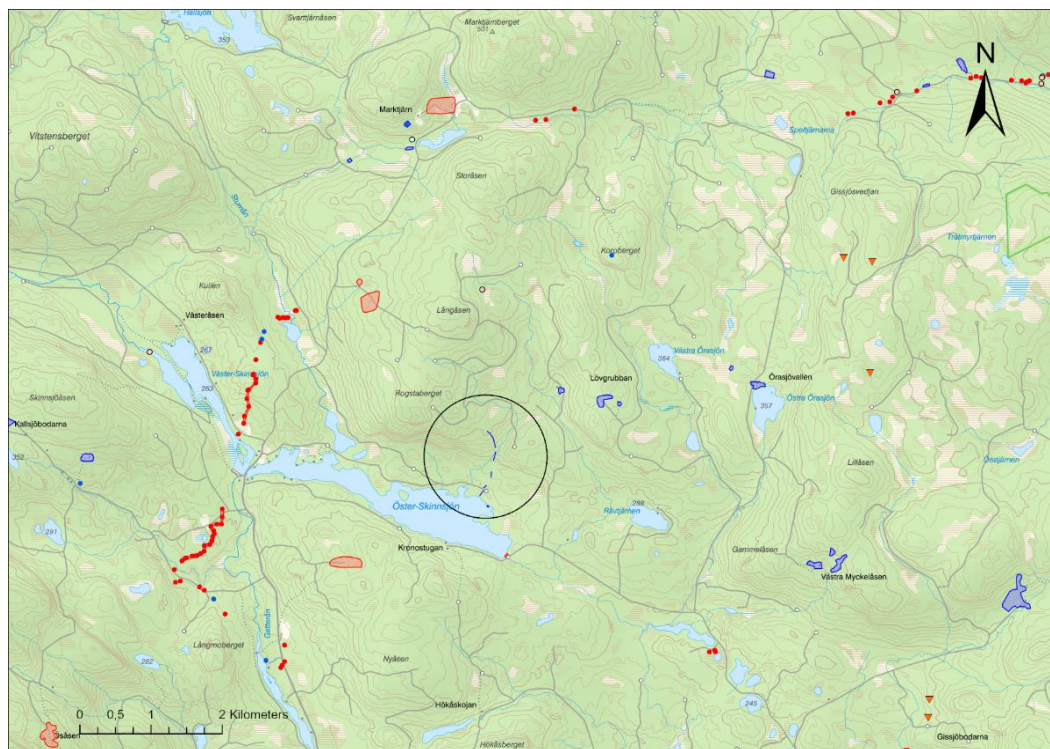
Figur 10. L2025:3896. Avslag.

Då samtliga lämningar ligger i strandkanten eller under vatten stora delar av året påverkas de naturligtvis av erosion. Detta gör att visst organiskt material spolats bort genom åren och att de material som ändå finns kvar, mestadels stenmaterial, vissa år syns väldigt tydligt och andra inte alls. Det gör, som tidigare nämnts, att det är svårt att med bara en okulär besiktning avgöra hur stora dessa boplatser är och om det är enskilda boplatser eller om de faktiskt är en och samma.

Då lämningarna ligger utefter en sjöstrand påverkas möjligheterna till att få ut information från dessa. I vissa av härdarna kan det finnas kvar kol som skulle gå att datera vid en undersökning, men på andra ställen kan kolet ha spolats bort genom åren. De stenkonstruktioner som finns utefter stranden, det kan vara till exempel härdar och stensättningar, påverkas naturligtvis av att vatten och sand ibland täcker dem. Även det faktum att isen ibland ligger direkt på dem och isen flyttas runt av vatten och vind, under framför allt våren, gör att stenars position kan förändras och annat material förflyttas från sin ursprungliga plats vilket även det kan försvåra tolkningen av vissa av platserna vid en undersökning.

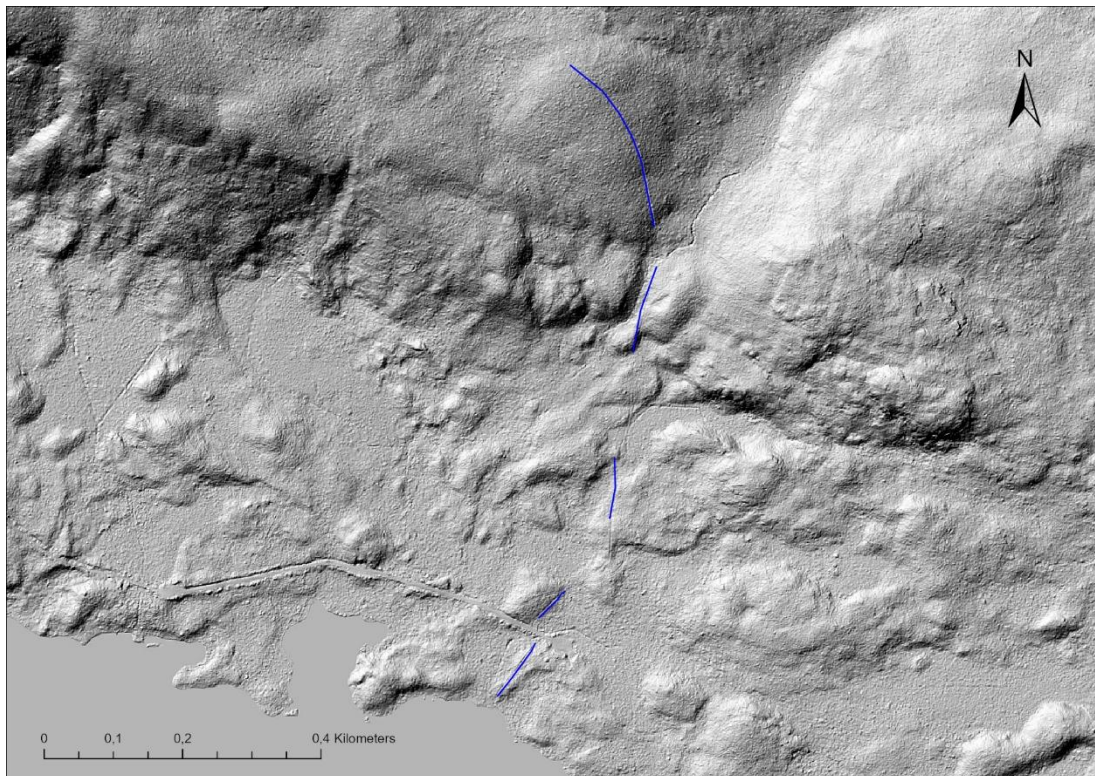
Tillägg Fränsta

Under sensommaren inkom ett önskemål från Länsstyrelsen i Västernorrland om att Jamtli även skulle granska en färdväg norr om Fränsta.

Figur 11. Översiktskarta över området med färdvägen. Den registrerade färdvägen markerad med svart cirkel. Bakgrundskarta: Lantmäteriets topoweb.

Färdvägen (L2025:6504) bedömdes som en möjlig fornlämning då det inte riktigt gick att belägga den som vägen mellan Öster-Skinnsjön och Marktjärn. På en skattdömningskarta från år 1765 (22-tor-113, LMM) finns en väg mellan dessa platser markerad men då vissa kartdelar i området inte gick att återfinna går det inte med säkerhet säga att den här stigen inte går åt ett annat håll och är från senare tid.

Figur 12. Karta över den registrerade färdvägen där man mellan registreringarna kan se de idag sönderkörda områdena. Bakgrundskarta: Lantmäteriet WMS, höjddata.

I områdena mellan de registrerade sträckorna är stigen/färdvägen sönderkörd i samband med avverkning och gallring. Inget av den äldre vägen bedöms finnas kvar där.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	2816–2025
Jamtis diarienummer:	19/2025
Uppdragsnummer FornReg:	202500461
Granskningstid:	8 dagar under maj-oktober
Personal:	Anna Engman, Terese Olofsson
Granskade tips:	78 st
Läge och koordinater:	Ånge kommun

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2025

ISSN 1654-2045

- 2025:1 Mattmars kyrka. Tjärning av spåntak samt tjärning och målning av klockstapel, 2024
Henrik Ylikoski
- 2025:2 Hammerdals kyrka. Restaurering av fönster, 2024
Henrik Ylikoski
- 2025:3 Målning av hållristningarna i Glösa och Gärde. Fornvårdsprojekt, slutrapport 2024
Anna Engman
- 2025:4 Gäddede kyrka. Utvändig restaurering, 2024
Henrik Ylikoski
- 2025:5 Kulturhistorisk inventering av Gamla kyrkogården vid Överluleå kyrka, 2024
Henrik Ylikoski
- 2025:6 Kulturhistorisk inventering av begravningsplatsen Lundagård, 2024
Henrik Ylikoski
- 2025:7 En täppa mellan skog och fjäll. En studie av torpträdgårdar i Norrlands inland
Victoria Bly
- 2025:8 Duveds kyrka. Kulturhistorisk utredning av begravningsplats
Henrik Ylikoski
- 2025:9 Tipsgranskning för Kulturmiljöregistret i Sollefteå kommun 2024
Anna Engman
- 2025:10 Eriksberg – Holmselet. Arkeologisk utredning steg 1, inför anläggandet av vindkraftspark
Anna Engman
- 2025:11 Problematiska gårdstomter
Karl-Johan Olofsson
- 2025:12 Kulturhistorisk inventering av Dikanäs kyrkogård, 2024
Henrik Ylikoski
- 2025:13 Kulturhistorisk inventering av Vilhelmina kyrkogård, 2024
Henrik Ylikoski
- 2025:14 Arkeologiska undersökningar av medeltida agrar bebyggelse i Jämtlands län. Ett kunskapsunderlag
Kristina Jonsson
- 2025:15 Arkeologiska undersökningar av odlingslämningar i Jämtlands län. Ett kunskapsunderlag
Kristina Jonsson
- 2025:16 Mattmar kyrka. Kulturhistorisk utredning av begravningsplats
Victoria Bly
- 2025:17 Kulturmiljöutredning centrala Åsbygden, 2025
Kristina Jonsson och Henrik Ylikoski
- 2025:18 Mora sten och kungsäng – ”en särdeles flärdlös exposition av ett antal stenar”
Mathias Bäck, Kristina Jonsson, Marta Lindeberg och Alexandra Sanmark

- 2025:19 Historiskt fiske i Jämtlands län. Rapport över inledande dokumentationsprojekt 2024
Anders Hansson och Kristina Jonsson
- 2025:20 Flottningslämningar i Fejman
Anna Engman och Kristina Jonsson
- 2025:21 Marby kyrka. Kulturhistorisk utredning av begravningsplats
Henrik Ylikoski
- 2025:22 Medstugan. Utvändiga åtgärder, 2025
Henrik Ylikoski
- 2025:23 Flottningslämningar i Syndan
Terese Olofsson
- 2025:24 Arkeologisk utredning inför kraftledningsbygge i Järpen
Annabell Fogelberg
- 2025:25 Ajaureforsen-Dikanäs. Arkeologisk utredning 2025 inför utökning av kraftnätet
Terese Olofsson
- 2025:26 Långsele. Inventering av kulturhistorisk järnvägsmiljö
Björn Olofsson och Henrik Ylikoski
- 2025:27 Hoting-Svanabyn. Arkeologisk utredning 2025 inför ny kraftledning
Terese Olofsson
- 2025:28 Kolåsens kapell. Utvändig restaurering, 2025
Henrik Ylikoski
- 2025:29 Arkeologisk utredning steg 1 inom militärt övningsområde i Hågesta
Annabell Fogelberg
- 2025:30 Järpströmmen-Mörsil. Arkeologisk utredning 2025 inför kraftledningsarbeten
Terese Olofsson
- 2025:31 Gråssjön. Arkeologisk utredning 2025 inför kraftledningsarbeten
Terese Olofsson
- 2025:32 Tipsgranskning vid Hångstaörn 2025
Anna Engman